View the original article

СУСПІЛЬСТВО

Іван Кандиба і УГГ. Як львівський правник виборював незалежну Україну та пройшов 22 роки таборів

Галина Терещук

05 листопада 2026, 17:21

Слухати 11 хв.

До 50-ї річниці створення Української Гельсінської групи Радіо Свобода нагадує про те, з якою метою українські інтелектуали створили цю організацію, що вони робили і чому їх так люто переслідував радянський режим.

▸ Українська Гельсінська група (УГГ)

Поставити питання про вихід України з СРСР через 7 років після смерті Сталіна було так само смертельно небезпечно, як за життя «вождя усіх народів». Саме за це, а потім і за членство в Українській Гельсінській групі, Іван Кандиба отримав від радянської влади 22 роки таборів. При зовнішній стриманості Кандиба вирізнявся винятковою порядністю та стійкістю.

(Уперше цей текст був опублікований у 2016 році)

Фахові юристи, які опираються виключно на закон, для радянської влади були так само небезпечні, як і правдиві письменники. Доля Івана Кандиби, соратника Левка Лук'яненка, прямо це ілюструє.

Львівський правник, співзасновник Української робітничо-селянської спілки, а потім і Української Гельсінської групи Іван Кандиба жив мрією про незалежну Україну.

Підпільна партія і ув'язнення

Кандиба походив із родини, яку в 1945 році примусово виселили з Польщі в Україну. На той час йому було 15 років. Сім'ї довелося починати життя з нуля, звикаючи до нових реалій і викликів. Однак Іван Кандиба зумів здобути юридичну освіту. Працював нотаріусом, суддею, адвокатом у селищі Глиняни, що на Львівщині.

Іван Кандиба. Архівне фото

Саме там він познайомився з Левком Лук'яненком, який теж виношував ідею знайти спосіб вивести Україну зі складу СРСР. Зійшовшись ідейно, Кандиба і Лук'яненко стали справжніми побратимами у протистоянні з системою.

У 1960 році Іван Кандиба і Левко Лук'яненко заснували підпільну Українську робітничо-селянську партію, яка виступала за відокремлення України від СРСР.

Вже у січні 1961-го Кандибу арештували і позбавили волі на 15 років. Покарання він відбував у Володимирській тюрмі, Мордовії та Пермській області.

У 1969 році Іван Кандиба, Левко Лук'яненко, Михайло Горинь зуміли передати за кордон «Звернення до Комісії з прав людини при ООН» про геноцид політв'язнів.

Зустріч із кардиналом Йосипом Сліпим «у пересилці»

Під час перебування у харківській пересильній тюрмі у 1961 році Іван Кандиба зустрівся із патріархом УГКЦ Йосипом Сліпим. Про це він описує у своїх спогадах.

«Ми тут же прийняли його у своє товариство і ділилися з ним своїми харчами, яких мали чимало, бо перед етапом отримали продовольчі передачі з дому. Так ми чотири доби жили однією сім'єю і майже нічого не брали з тюремної їжі, яка була поганої якості – синя пшоняна юшка, засмічена пісна каша, недопечений чорний хліб та якась брудна водичка під виглядом чаю. За ті дні ми здружилися, і наш дорогий краянин поступово «розкривався» перед нами», – писав Іван Кандиба.

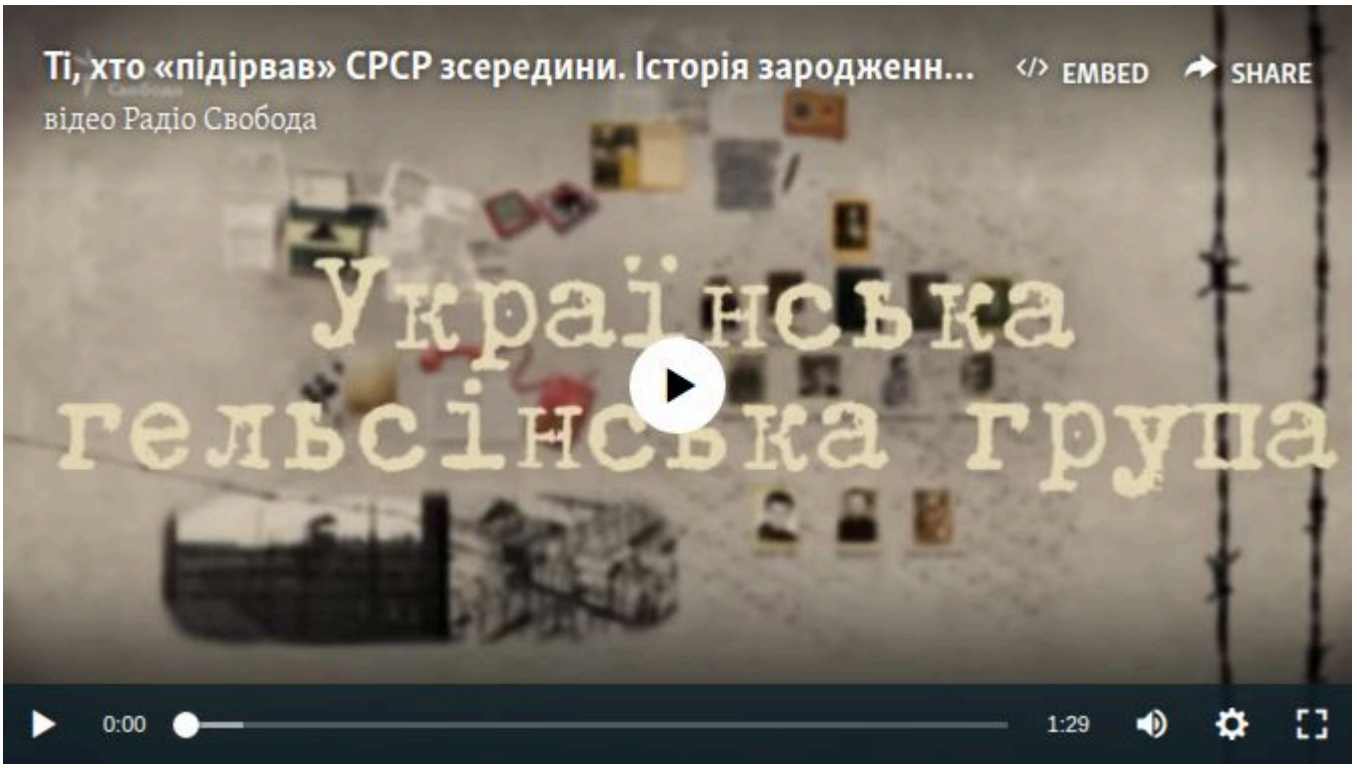
Іван Кандиба. 1988 рік

Через чотири дні Івана Кандибу відправили у Мордовію, а кардинал Йосип Сліпий залишився у харківській тюрмі.

Кандиба і УГГ

Іван Кандиба вийшов на волю у 1976 році і став одним із засновників Української Гельсінської групи. Йому було заборонено проживати у Львові, тому довелось жити у Пустомитах, що на Львівщині, був кочегаром, майстром-електриком, але водночас листувався з друзями-політв'язнями, зустрічався з членами УГГ.

Десять років тому, до 40-річчя створення УГГ, Радіо Свобода зібрало факти, записало багато інтерв'ю і створило цикл публікацій про членів Української Гельсінської групи для спеціального проєкту – «Вони підірвали СРСР зсередини».

КДБ постійно намагалося його завербувати, пропонуючи виступити на телебаченні з покаянням, за що пропонували львівську прописку і роботу юриста. Однак на жодні пропозиції Іван Кандиба не пристав. У 1981 році він був вдруге арештований за співавторство і розповсюдження антирадянських матеріалів, зокрема і за збирання матеріалів для Української Гельсінської групи.

Цього разу Кандибу засудили на 10 років таборів і 5 заслання.

Загалом Іван Кандиба провів у радянських тюрмах, таборах і на засланнях понад 22 роки. У вересні 1988 року він отримав «горбачовське» помилування, але вийшов на волю лише після того, як оголосив голодування і президент США Рональд Рейган вимагав його звільнення.

На волі Іван Кандиба одразу включився в активну громадську діяльність. Завдяки старанням друзів йому вдалося оселитись у Львові, де було багато однодумців. У 1990 році Кандиба заснував Всеукраїнське політичне об'єднання «Державна Самостійність України».

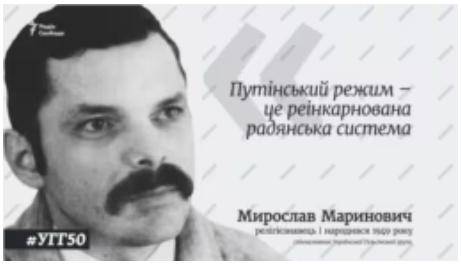
Іван Кандиба, Надія Світлична та Левко Лук'яненко, 1976 рік

Вже через рік те, чому Іван Кандиба присвятив життя, набуло юридичного оформлення – Україна здобула незалежність.

▸ Члени Української Гельсінської групи

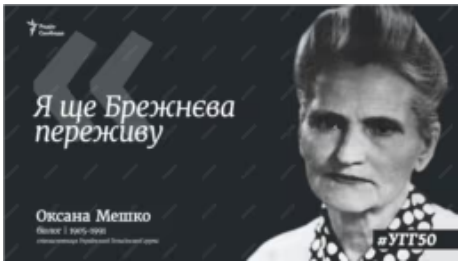

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:
Олекса Тихий і УГГ: історія опору русифікації та ціна українського слова в СРСР

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Треба покінчити з чекістськими метастазами»: співзасновник УГГ Мирослав Маринович про боротьбу з СРСР та путінським режимом

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Козацька матір» і УГГ. Оксана Мешко, яку в 76 років режим СРСР відправив у заслання до Охотського моря

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Микола Руденко. Філософ, співзасновник УГГ. За що його переслідували в СРСР

Галина Терещук

В ефірі Радіо Свобода – з 2000 року. Закінчила факультет журналістики Львівського національного університету імені Франка. Маю досвід роботи на телебаченні і в газеті.

Україна | Політика | Суспільство

© Радіо Свобода, 2026 | Усі права застережено.